

Jedinečné navenek
přátelské uvnitř

Neznámé Krkonoše

Jistě, pro mnohé z vás nejsou Krkonoše tak zcela neznámé. Možná tady v zimě svištíte po vyhlášených sjezdovkách, ale třeba neznáte tajemnou atmosféru podzimních mlh na rašeliništích. Možná jste shlíželi na celou zemi z nejvyššího vrcholu – Sněžky, ale ještě jste nenavštívili klášterní zahradu ve Vrchlabí. A možná jste se v horkém létě ochladili v Mumlavě, ale viděli jste už ruční výrobu vánočních ozdob v Poniklé? Pojďte s námi objevovat Krkonoše.

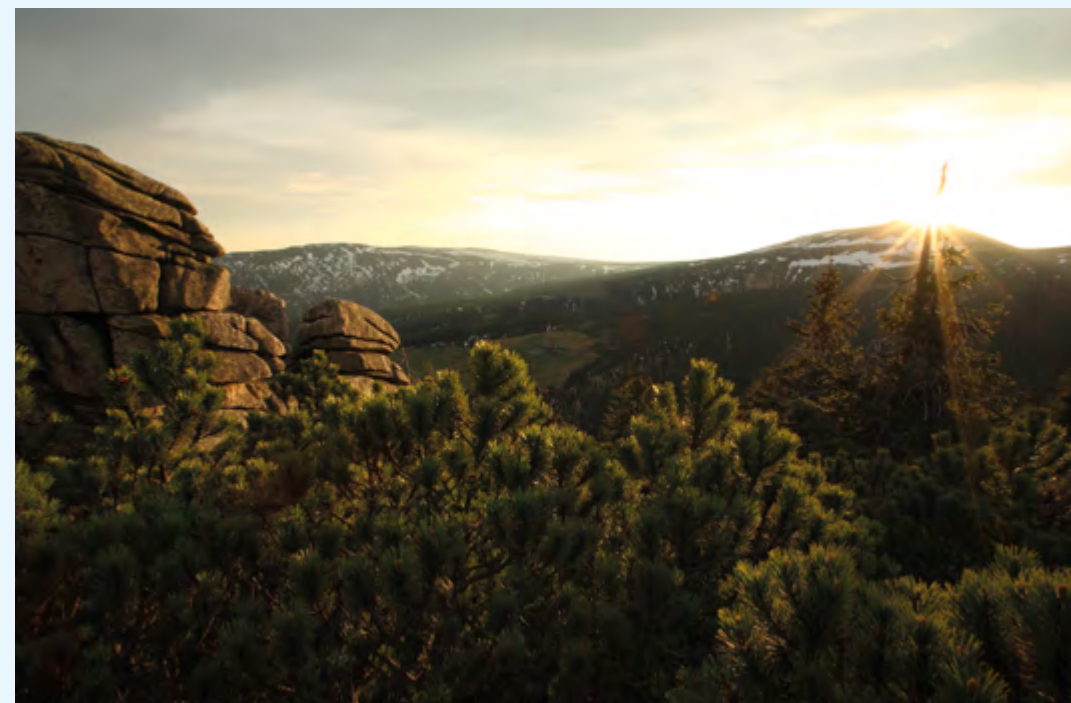

MOJE ZEMĚ

Divoké a nepřístupné Krkonoše byly po dlouhá staletí přirozenou hradbou mezi českou a slezskou stranou hor. Jedinými průsečíky hranice byly obchodní stezky. K prvním průzkumníkům hor patřili hledači drahých kamenů a kovů, lovci a bylinkáři. Hornická činnost, těžba dřeva a budní hospodaření – chov dobytka na horských pastvinách – představovaly po staletí hlavní zdroj obživy místních obyvatel. První nadšení obdivovatelé Krkonoš začínají přicházet koncem 18. století. Tito průkopníci turistiky byli již tehdy uchvázeni, stejně tak jako my dnes, jak různorodá je zdejší krajina. Během jediného dne mohli vidět krkonošské podhůří i divoké skály na vrcholcích hor. Obdivovali listnaté a smíšené lesy, svěží zeleň pučících buků i horské louky, ožívající bohatou škálou krkonošské květeny. Staleté smrky s podrostem kapradin jim zase poskytovaly stín. Na tom se do dnešních dnů nic zásadního nezměnilo.

Pomyslné putování po Krkonoších můžeme začít v krkonošském podhůří. Na jaře tu v okolí potoků a říček uvidíme koberce bledulí – prvních jarních posílů po dlouhé zimě. Svěží jarní zeleň pučících listnatých stromů má přímo léčivou sílu. Jak jaro střídá léto, podhorské louky odhalí kvetoucí krásu zdejších orchidejí. Ve vyšších polohách probouzejí květnaté horské louky k životu zvonky, violky, arniky i jestřábníky. Smíšené lesy střídají horské smrčiny. V nich stojící či ležící mrtvé dřevo poskytuje domov i potravu datlům, šoupálkům i brhlíkům a hlavně tvoří základ života nového lesa. S přibývajícím nadmořskou výškou přicházejí klečové porosty – nevysoké, zdánlivě drobné, ale stárím se blížíci dvěma stům let. Tam, kde už ani les nesnese těžké klimatické podmínky, vládne tundra. Stejně drsná a nehostinná jako ve Skandinávii. Bílé chomáčky suchopýrů kontrastují s temnou vodou rašelinných jezírek. Keřky borůvčí, brusnicí a vřesu

▶ Na jaře, za soumraku, za úsvitu, na romantické samotě... krása Krkonoš má mnoho podob. Příznivci sociálních sítí je najdou na [#neznamekrkonoše](#).

► Přestože Krkonoše patří k nejnavštěvovanějším turistickým cílům, klidných míst tu najdete stále dost. Jen o nich vědět. Jedním z tipů může být Údolí Bílého Labe.

s příchodem podzimu rozprostrou po stráních paletu odstínů žluté, hnědé a červené. Houpavý mechový koberec a rašelinná jezírka, travnaté pláně a roztodivné tvary pokroucených kmenů kleče, často skryté v mracích, propůjčují vrcholům Krkonoš tajemnost. Kamenné vrcholky oživuje pronikavě žlutá barva lišejníků mapovníku zeměpisného. Na vrších se rodí i největší krkonošské řeky – Labe, Úpa a Mumlava. Jejich krásu umocňují četné vodopády a kaskády. V běhu údolními postupně sílí a Krkonoše opouštějí již jako do kraje tekoucí poklidné řeky.

Nejen krkonošská příroda, ale také díla lidských rukou stojí za povšimnutí. Vždyť bez tradičních krkonošských roubenek si zdejší krajinu nelze ani představit. Život na horách byl vždy těžký a lidé se živili všelijak. Tkalcovali, navlékali korále nebo vyřezávali ze dřeva suvenýry pro turisty. To, co pro naše předky bylo předmětem obživy, je pro nás dědictvím, na něž jsme právem hrdí.

Krkonoše můžete přejít za jediný den. Je však pravděpodobné, že vás uchvátí natolik, že zde budete chtít strávit zbytek života nebo se sem budete celý život vracet.

Západní Krkonoše

Když přistoupíme k tomu, že pro přehlednost rozdělíme Krkonoše na východ, střed a západ, můžeme každé z těchto částí přiřadit jednu charakteristickou řeku. Západní Krkonoše modeluje Jizera a právě Jizerský důl je koutem nikoliv bohem, ale lidmi zapomenutým. O to však zajímavějším.

Z Mýta pod Harrachovem se můžete vydat lesní cestou známou jako Planýrka. Ta vede po pravém břehu řeky Jizery až do Pasek nad Jizerou. Cestou minete atypickou dvojici betonových bunkrů krkonošského lehkého opevnění s jednou střílnou postavených v roce 1938 nad sebou tak, aby rozšířením úhlů střelby pokryly palbou strmé svahy hlubokého údolí Jizery. To by se postavením pouze jednoho klasického řopíku nepodařilo. O kousek dál pak minete Protesanou skálu, kde lesní cesta průkopem překonává mohutné skalní žebro.

Po sedmi kilometrech ve stínu lesa přijdete do Pasek nad Jizerou. Nechte se okouzlit malebností této horské obce na rozhraní Jizerských hor a Krkonoš s původní lidovou architekturou, která umocňuje zvláštní krajinný ráz této části západních Krkonoš. Žila a tvořila zde řada lidových umělců a vznikla tu světově proslulá houslařská škola, která má pokračování až

Krkonošský národní park

Nejstarší český národní park patří k nejnavštěvovanějším turistickým cílům České republiky. V přepočtu na plochu i v absolutních číslech – to víme už dlouho. Nyní známe přesná data, která ukazují, že návštěvníků nejvyšších hor naší republiky je ještě víc, než jsme si mysleli. V loňském roce navštívilo Krkonošský národní park a jeho ochranné pásmo 3 786 575 lidí, kteří zde dohromady strávili 11 867 019 tzv. „osobodní“, což je o 4,8 % více, než v roce 2017. Nárůst návštěvnosti se odehrál

především přímo na území národního parku a stojí za ním zejména čeští návštěvníci. Jejich pobyt je průměrně třídní.

Velká část z nich během takového pobytu touží navštívit největší turistické magnety hor – zejména Sněžku a pramen Labe. V praxi to pak vypadá, že za pěkného počasí vystupuje ze sedla u bývalé Obří boudy na Sněžku nepřerušovaný zástup pěších turistů, kteří touží stanout na vrcholu nejvyšší české hory. Na samotném vrcholu je pak v největší špičce

tolik lidí, že je – s nadsázkou řečeno – těžko rozpažit, abyste se nedotýkali dalších turistů. Tato masa lidí s sebou logicky nese všechny nešvary, které lze očekávat. Nepohodlím pohybu po turistickém chodníku, kde jsou turisté nuceni buď držet tempo před nimi jdoucími turisty, nebo klopýtat jeden přes druhého počínaje a odhozenými odpadky podél cest konče.

Přitom Krkonoše jsou mnohem, mnohem víc, než jen Sněžka a pramen Labe. Stačí si jen vybrat...

◀ ▶ Řeka Jizera. Její svahy měl hlídat dvojitý bunkr a jeho posádka.

◀ **Muzeum v Pasekách nad Jizerou**
– Památník zapadlých vlastenců.

než 160 lety (roku 1847) knížetem Camillem Rohanem. Název dostala na počest člena císařské rodiny arcivévody Štěpána. Kamenná novogotická rozhledna je 24 m vysoká a z věže je vynikající výhled na západní Krkonoše, údolí Desné a Kamenice. Přimo pod rozhlednou se podařilo v roce 2011 zrekonstruovat kamenný maltézský kříž, který je architektonickým unikátem. Pravděpodobně je to největší kamenný maltézský kříž v ČR. Symbolizuje pietní místo, které tu vybudovali němečtí obyvatelé za 2. světové války na památku padlým vojákům.

Zřejmě nejznámějším střediskem západních Krkonoš je Harrachov. Jak již jeho jméno napovídá, s rodem Harrachů je neodmyslitelně spjat. Neznámou a přitom velmi známou památkou je Harrachovský zámek, který najdete v samém centru města. Takzvaný panský dům, za nějž bývá někdy považován, vznikl v barokním slohu a je spojován s rokem 1712. Místní sklář Josef Müller zde tehdy vystavěl sklárnu. Jeho potomek Jan Josef Müller roku 1764 prodal sklárnu s domem hraběti Harrachovi. Po 2. světové válce se jako zkonfiskovaný majetek dostal do držení státu. Dnes je zde Muzeum skla sklárny Novosad & syn. Kromě jiných exponátů se v něm nacházejí také sbírky pocházející z tajné místnosti, která vznikla v roce 1938. Tehdejší majitel Jan Nepomuk Antonín hrabě Harrach v ní ukrýl nejceněnější exponáty sklářské vzorkovny v obavě, že je postupující německé jednotky zabaví. Místnost byla objevena až v 70. letech dělníky při rekonstrukci stavby. Na dosah stojí nejstarší fungující sklárna v Čechách založená před rokem 1712. Dochovala se zde tradiční ruční výroba sklářskými píšťalami a foukání do dřevěných forem, tedy techniky, které nebyly dodnes překonány. Provoz Sklářny Harrachov můžete s odborným výkladem navštívit po celý rok. Součástí areálu je minipivovar, pivní lázně, hotel, muzeum a prodejna skla.

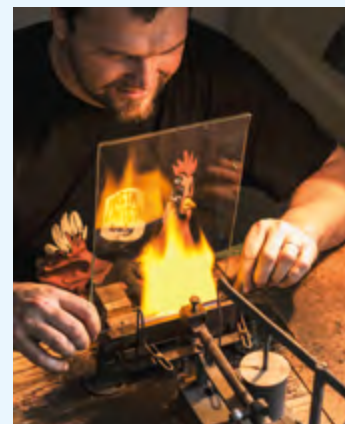
▲ **Harrachovská sklárna.**
◀ **Letitá rozhledna Štěpánka.**

do dnešní doby v houslařském rodu Pilařů a Špidlenů. Nejenom o nich se dozvíte v Památníku zapadlých vlastenců, který se nachází v budově fary. Hned vedle stojí kostel svatého Václava, který byl postaven v letech 1787–1789 a dnes je jednou z nejpůsobivějších a nejvyhledávanějších sakrálních staveb Krkonoš. Zásahu na tom mají nejenom osobitý půvab stavby, ale i ojedinělé výhledy na Krkonoše.

Na samotném pomezí Krkonoš a Jizerských hor najdeme vrch Hvězda a na něm v nadmořské výšce 959 metrů rozhlednu Štěpánku. Ta je nejstarší a nejznámější rozhlednou na pomezí Krkonoš a Jizerských hor. Její stavba byla zahájena před více

Obří hrnce – v žulovém korytu řeky vymleté jámy pod Mumlavským vodopádem.

Co by to ale bylo za výlet do Harrachova bez návštěvy Mumlavského vodopádu. Ten je nejvodnější a zřejmě i nejznámějším krkonošským vodopádem s výškou 9,9 a šířkou 9–10 metrů. Nachází se na říčce Mumlavě nedaleko nad Harrachovem a návštěvníci si ho mohou pohodlně prohlédnout

◀ **Rodinná firma Rautis se už od roku 1902 věnuje tradičnímu řemeslu foukání skleněných perli a výrobě perličkových vánočních ozdob.**

z lávky pod ním. Na jeho úpatí i nad ním jsou k vidění v žule vymleté obří hrnce či čertova oka. Nad těmito přírodními divy se vzhůru do hor vine Mumlavský důl – údolí plné malých vodopádků a kaskád. Údolí je krásné celoročně, ale asi nejlepším časem k jeho návštěvě je časný podzim, kdy se kolem řeky stojící buky zahálí do všech odstínů zelené, žluté a hnědé. S prvními mrazíky buky listy shodí a naplní tak tok Mumlavy žlutohnědou masou milionů listů tekoucích dolů po proudu.

Jak se tady žilo

Když budete nasyceni přírodními krásami, vydejte se do Poniklé objevit kouzlo kulturního dědictví našich předků. Hned vedle sebe můžete navštívit Muzeum krkonošských řemesel a výrobu vánočních ozdob Rautis. Tradiční ruční výroba vánočních ozdob

▲► **Krkonošské muzeum v Jilemnici a zdejší Zvědavá ulička – ukázka lidové architektury.**

ze skleněných perli se zachovala v Poniklé dodnes. Při exkurzi můžete sledovat celou výrobu od ručního foukání perliček přes stříbření a barvení až k samotné montáži ozdoby. Současně si můžete vánoční ozdoby zakoupit nebo sami vyrobit. V nedalekém muzeu uvidíte další tradiční nástroje a nářadí řady krkonošských řemesel, ale také tradiční vybavení domácností, které známe od babiček nebo už jen z vyprávění.

Branou do západních Krkonoš je podhorské městečko Jilemnice. Bylo založeno počátkem 14. století a jeho historie je spojena především se šlechtickými rody Valdštejnů a Harrachů, kteří se přičinili o rozvoj místního průmyslu, zejména sklárství a plátenictví. Významnými stavebními památkami města jsou barokní kostel sv. Vavřince, radnice s loubím a věží s hodinami, empírová kašna z roku 1836, několik sousoší z dílny Matyáše Brauna, Zvědavá ulička a zámek hrabat Harrachů. Ten je dnes sídlem Krkonošského muzea Správy KRMAP. Návštěvníky láká

Pojizerský Pacifik.

na expozice zaměřené především na historii a národopis západních Krkonoš a počátky a vývoj českého lyžování. Velmi zajímavá je galerie dnes populárního krkonošského malíře Františka Kavána. Jeho obrazy – například lesní interiéry s názvem Na Staré hoře – nechávají diváky v němém úžasu.

Zpestřit pobyt v Krkonoších si můžete výletem Pojizerským Pacifikem – železniční tratí z nedalekých Martinic v Krkonoších do Rokytne nad Jizerou. Naši předkové ji začali stavět v roce 1898 a dokončili ji v rekordním termínu jednoho roku a padesáti osmi dní. Na stavbě pracovaly přibližně dva tisíce dělníků. Mezi překvapivé unikáty trati patří to, že na jejím počátku v podhorské vsi Martinice budete ve vyšší nadmořské výšce (488,8 m n. m.) než na jejím konci v horské Rokytnici nad Jizerou (457,5 m n. m.). Tento paradox je dán tím, že z Martinic se lokálka spouští do údolí řeky Jizery. Ať již klasickým motoráčkem nebo parním vlakem při některé z příležitostných nostalgických jízd se můžete potěšit pohledem na malebné údolí Jizery. Čekají vás čtyři ocelové montované mosty, jeden tunel a řada kamenných mostků a propustí.

Nedaleko od Jilemnice najdete horskou obec Benecko. První zmínky o ní pocházejí z roku 1628. Její převážně české obyvatelstvo se v minulosti živilo především pastvou dobytka a domácím tkalcovstvím. Od 19. století zde dochází k rozvoji lyžařských aktivit. Turisty láká malebný ráz obce, ve které se zachovala řada ukázek krkonošské lidové architektury – dřevěné roubenky.

Nad Beneckem se tyčí vrch Žalý s devatenáct metrů vysokou kamennou rozhlednou, kterou také nechal postavit hrabě Harrach. Z rozhledny, přístupné za příznivého počasí, je krásný kruhový rozhled nejen na Krkonoše – pozornost zejména zaujme dominantu západních Krkonoš hora Kotel s ledovcovými kary – ale i do dalekého okolí.

Půjdete-li z Benecka naopak dolů k jihu, přijdete

Vrch Žalý s kamennou rozhlednou.

do Horních Štěpanic. Ty jsou známe svou dobře zachovanou architekturou starých roubených a poloroubených domů. Zdejší osídlení je zmiňováno již na začátku 14. století. Dominantou obce je kostel Nejsvětější Trojice s empírovou lodí. Turistickým magnetem je ale v lesních porostech skrytá zřícenina hradu Štěpanice. Díky archeologickým vykopávkám můžeme posunout dlouho tradovaný počátek tohoto gotického sídla až hluboko do první poloviny 13. století. První zpráva o něm pochází z roku 1304, kdy náležel Janovi z Valdštejna.

V roce 1543 se už uvádí jako pustý. Středisko panství bylo přeneseno do Horní Branné a neobnovený hrad se proměnil ve zříceninu. Z mladších osudů hradu můžeme připomenout rok 1821, kdy se po odstřelu zřítíl zbytek kulaté hradní věže. V roce 1992 byla založena Valdštejnova nadace na obnovu štěpanického hradu, od roku 1994 probíhal na hradě archeologický výzkum, během něhož byla v dolní části objevena kovotepecká dílna. K vidění je část obvodové zdi s hranolovou baštou. Hradní kámen místní lidé často využívali při stavbách v okolních vsích.

Kostel Nejsvětější Trojice v Horních Štěpanicích.

Střední Krkonoše

Jestliže západní Krkonoše formuje řeka Jizera, pak střední modeluje Labe – na vrcholcích Krkonoš se rodí jedna z největších řek Evropy. Naše pomyslné putování středními Krkonošemi začneme blízko jejímu prameni. Ve střední části Labského dolu je sice hned vedle frekventované turistické cesty, přesto pro řadu nepozorných turistů schován Malý Labský vodopád. Vysoký je 5,3 metru a díky své šířce dělí vodní proud na několik dílčích ramen. Nad vodopádem jsou erozí ohrazené skalní plotny, které za horkých dní lákají procházející turisty k chvilkovému odpočinku.

O čtyři kilometry níže po proudu se stéká Labe a jeho levobřežní přítok Bílé Labe. Tomuto místu se říká Dívčí lávky. Dokud nevyhořela, stávala zde do roku 1940 bouda U Dívčích lávek. V okolí soutoku se nachází hned čtveřice řopíků, železobetonových staveb pohraničního opevnění.

Když se vydáte proti proudu Bílého Labe, čeká vás minimálně čtyřkilometrová procházka jedním z nejmalebnějších údolí Krkonoš. V tomto úseku uvidíte nejpočetnější sérii kaskád a peřejí ze všech krkonošských toků. Hned pod boudou U Bílého Labe uvidíte 5,3 metru vysoký Plotnový vodopád, kde voda stéká po hladké skalní plotně do velké a hluboké tůně. Cestou po proudu můžete vidět Dlouhý a Balvanový vodopád, Mřížkovou a Hučivou kaskádu nebo z celé série nejatraktivnější čtyřmetrový Velký vodopád.

Ve Špindlerově Mlýně, je takřka povinností zvčnit se na Bílém mostě. Tento více než sto let starý most pro pěši, vedoucí přes řeku Labe patří už k dominantám města. Železobetonová oblouková konstrukce byla postavena roku 1911 poté, co dřevěnou lávku spojující oba břehy Labe zničila povodeň. V létě tu často obchází

▲ Zpěněné vody Bílého Labe. Krátký, ale prudký tok tohoto prvního významnějšího přítoku Labe je dále zdramatizován řadou malých vodopádů.

► Populární objekt fotografů – Bílý most ve Špindlerově Mlýně. Začíná zde nejstarší krkonošská turistická stezka – Harrachovská cesta. V létě vás zavede až na Labskou boudu.

▼ Přehrada Labská ve Špindlerově Mlýně. Postavena byla před více než sto lety.

skoro opravdový Krakonoš, se kterým se můžete vyfotit.

Další technickou zajímavostí Labská. Jedná se o první přehradu na Labi a impulsem k výstavbě tohoto krásného díla byly povodně roku 1897, které způsobily katastrofální škody. Hráz je vysoká 41 m, dlouhá 154 m a široká

55 m. Na vzdušném líci hráze si povšimnete plastického reliéfu. Vzhledem k datu dokončení v roce 1916 byl prostor těsně pod korunou hráze vyzdoben dvouhlavou rakouskou orlicí s iniciálami panovníka Františka Josefa I. V roce 1926 byly iniciály upraveny na písmena R. Č. znamenající Republika Československá.

Přídomek „brána Krkonoš“ si nárokuje několik měst, skutečnou branou do středních Krkonoš je ale bezpochyby město Vrchlabí. Jeho přirozeným srdcem je renesanční zámek zasazený do malebného parku. Zámek vybudovaný v polovině 16. století Kryštofem Gendorfem z Gendorfu původně obklopoval dvanáct metrů široký vodní příkop. Zámek nyní slouží jako městský úřad. Ve volně přístupné hale uvidíte obrazy posledních medvědů zastřelených v Krkonoších. Zámecký park a nedaleký klášter spojuje zahrada, která nabízí místo k odpočinku, zábavě i vzdělávání. Projděte si petrologickou stezku s ukázkami zdejších hornin, nášlapnou stezku, habrový tunel, posedět můžete u záhonů s klášterními bylinkami a léčivkami, horským vřesem, rostlinami břehů krkonošských bystrin nebo se seznámte se starými regionálními odrůdami ovocných stromů.

V nedalekém Dolním Dvoře se říká, že zde můžete zažít ne čtyři roční období, ale hned pět! A to díky zdejší zvonkohře s 11 zvony. Ta byla na kostel sv. Josefa instalována v roce 1995. Zvonky hrají čtyři melodie, odlišné pro každé roční období, o Vánocích pak navíc koledy, od pondělí do pátku v 10 a 17 hodin, v sobotu a neděli v 10, 12 a 17 hodin.

Snad každého napadne, s jakým průmyslem je spojena historie městyse Černý Důl. Ano, s hornictvím. Stálá expozice podzemí Krkonoš se nachází v suterénu budovy Úřadu městyse Černý Důl. Seznámí vás s historií dolování v Krkonoších, velmi zajímavá je replika dřevěné stoupy na drčení rudy a velké bloky krkonošských hornin. Asi dva kilometry proti proudu říčky Čistá narazíte na Naučnou stezku Berghaus. Berghaus je jednou z mála lokalit, kde byly zachovány pozůstatky po dolování z nejstarších dob. Prostřednictvím deseti zastavení si připomenete dávno zaniklé doly a pochopíte

◀ Vrchlabský zámek, dnes sídlo městského úřadu.

▲ Černohorský potok, jeden z přítoků Úpy.

► Naučná stezka Berghaus seznamuje s dávnou historií dolování v regionu.

některé způsoby středověké těžby. Těžba nerostných surovin ale není dávnou historií. Černý Důl s Kunčicemi nad Labem spojuje nejdelší (8 km) středoevropská lanovka. Nevozí ovšem turisty, ale drcený vápenec. Unikátní zařízení, poslední svého druhu v Česku, je možné zhlédnout při silnici z Vrchlabí do Trutnova.

Východní Krkonoše

Jako k západním Krkonošům patří Jizera a ke středním Labe, je východ spojen s řekou Úpou. Jedním z jejích přítoků je Černohorský potok pramenící na stejnojmenném rašeliništi. Při nenáročném výletu do sedla mezi Černou horou a Světlou se dozvíte více o největším a nejstarším lesním rašeliništi na území Krkonošského národního parku. Také zjistíte, jak rašeliniště vzniká, kdo jím hýbe

a kdo ho ničí. Cestu si lze usnadnit lanovkou z Janských Lázní, kam vás Černohorský potok přivede. Ještě nad městem vytváří romantickou rokli – Těsný neboli Klauzový důl – s řadou vodopádů a divokých kaskád. Oblíbený turistický chodník, který toto tajuplné a divoké místo zpřístupňuje návštěvníkům lázeňského města, vybudovali Czernin-Morzinové zřejmě s přispěním krkonošského a lázeňského spolku. Dominantní jsou dva kamenné jezy mylně

považované za zbytky klauzy. Právě od splavovací nádrže – klauzy, sloužící k plavení dřeva do Úpy a pak až do kutnohorských stříbrných dolů, dostalo celé údolí své jméno.

Na Hoffmanových Boudách nad Janskými Lázněmi nedávno přibyla zcela nová atrakce – Stezka korunami stromů Krkonoše. Krásu krkonošských lesů od kořenů až po koruny zdejších majestátních stromů pohodlně, poutavě a bezbariérově ukazuje

▲ Stezka korunami stromů Krkonoše.

► Obrázek Krkonoš by nebyl úplný bez fotografie rozkvetlých luk.

440 m dlouhá vodorovná stezka a 45 m vysoká vyhlídková věž. Při procházce po Stezce bezesporu uvidíte jednoho tajemného živočicha – vřetenovku krkonošskou – necelé dva centimetry velkého šnečka, který jinde na světě než v Krkonoších nežije.

Jednou z nejklidnějších oblastí Krkonoš jsou Rýchory. Již cestou k nim budete procházet nádhernými kouty přírody a místy, kudy kráčí krkonošská historie.

◀ Kamenný most nedaleko Mladých buků.

největší rozmach těžby datuje od poloviny 16. do konce 18. století. Díky těžbě dostal nedaleký městy Svoboda nad Úpou od císaře Rudolfa II. status horního města. Kdo vystoupá až na nejvýchodnější hřbet Krkonoše, nemůže minout Rýchorský prales neboli Dvorský les. Jedná se o vzácné, chráněné území se zbytky tzv. bukového pralesa – zakrslými a do bizarních tvarů pokroucenými stromy s větvemi porostlými mechem. Přes Rýchory a Sněžné Domky vede naučná stezka, kde se dozvíte o nežádoucí smrcině i rovině starší než Krkonoše.

Někdejší centrem východních Krkonoš je Horní Maršov. Přestože statut hlavního střediska v údolí Úpy převzala nedaleká Pec pod Sněžkou, právě v okolí Maršova

najdeme řadu zajímavostí, které stojí za vidění. Začít můžeme u hřbitovního kostela Nanebevzetí Panny Marie z konce 16. století. Dnes velmi citlivě opravená stavba zaujme charakteristickým rukopisem svého stavitele Carla Valmadiho. Pokud se chcete dozvědět o vandalismu našich předků nebo o zázracích s ním spojenými, neváhejte

Kdo miluje květiny, neměl by si nechat ujít návštěvu přírodní památky Slunečná stráň, ležící pod Kravím vrchem nad Svobodou nad Úpou. A to zejména v květnu a červnu, kdy zde všechno kvete. Lokalita je pozoruhodná především díky hojnému výskytu několika druhů orchidejí. Odsud je také krásný výhled do krajiny na působivou scenérii Sněžky, Černé hory a dalších krkonošských vrcholů. I připomínky dávné historie zde najdete skoro na každém kroku. Bystřická kaple Navštívení Panny Marie u Mladých

▼ V pralesovitých porostech umí příroda vykouzlit bizarní obrazy.

a najměte si průvodce v nedalekém Domě Obnovy Tradic, Ekologie a Kultury (DOTEK) v bývalé barokní faře. Při její rekonstrukci došlo k jedinečnému spojení kulturní památky s provozem vybaveným moderními technologiemi – vytápění na biomasu, solárními kolektory, rekuperací. I tato stavba stojí za návštěvu třeba při některé z mnoha kulturních akcí, které zde pořádají.

Tím však výčet maršovských pozoruhodností nekončí. Vystoupejte po Křížové cestě z Temného Dolu na Starou horu. Má 14 zastavení, která tvoří původní pískovcové kapličky s moderními smaltovanými obrazy. Příběh

zajímavou historií. Nachází se zde několik desítek dobře zachovaných roubených stavení, sloužících převážně rodinné nebo podnikové rekreaci, nejprve se ale zastavme u přírodní zajímavosti – Lysečinské jehly. Nad soutokem Lysečinského a Albeřického potoka se na vápencovém skalním hřbitku nachází známý skalní útvar, který vznikl vypreparováním tvrdší vápencové partie z měkčích fylitů v okolí. Dosahuje výšky až 8 m a je dobře viditelný časné zjara, pak se spíše ztrácí mezi listy okolních stromů. Výše proti proudu Lysečinského potoka přijdete ke krásné kapličce. Obyvatelé Lysečinského údolí ji

◀ ▶ ▶ Místa hodná zastavení (zleva) – kaplička u Mladých Buků, malé muzeum Vápenka a památník hraběte Bertolda Aichelburga.

posledních dní Ježíše je ukryt ve výrazných barvách a tvarech. Na konci cesty najdete i studánku, které má podle pověstí léčivé účinky. Na protilehlých svazích vás možná zláká hrádek Aichelburg – památník hraběte Bertolda Aichelburga, místního chleboďárce, osvětleného panovníka a podnikatele. Do roku 1883 sloužil jako oblíbené místo s krásnou vyhlídkou do údolí. V roce 1945 byl už jen zapomenutou zříceninou. Hradní společnost Aichelburg a Správa Krkonošského národního parku hrádek obnovila a v roce 2000 otevřela veřejnosti. Klíče od hradu si vyzvednete v Informačním centru Veselý výlet v Horním Maršově.

Z Horního Maršova se vyplatí zajet si do vedlejšího lysečinsko-albeřického údolí s velice

postavili pravděpodobně ve druhé polovině devatenáctého století. V důsledku historických zvratů, kdy bylo po druhé světové válce místní obyvatelstvo odsunuto, kaplička zchátrala. Na přelomu tisíciletí byla znovu zbudována z naprosté ruiny a vyzdobena náročnou, avšak trvalou technologií malby do omítky.

Blízké Albeřice (Horní i Dolní) jsou příkladem typické kolonizace a osídlování krkonošských údolí (první zmínky pocházejí již z roku 1297). Mají bohatou národnostní i hospodářskou historii. Svou prosperitu obyvatelé založili na budním hospodaření, ale i na těžbě a zpracování krystalických vápenců. Do dnešních dnů je obec příkladem dobře zachovaného krajinného rázu horské krajiny s rázovitými roubenkami, a to zejména díky citlivé péči jejich majitelů o doklady rušné krkonošské historie. Podrobnou historii dolování a zpracování vápence,

ale i sedmi století života obyvatel obce přibližuje muzeum Vápenka, umístěné v rekonstruované osmiboké kamenné věži šachtové vápenky. Expozice zachycuje zdánlivě obyčejné příběhy lidí z Albeřického údolí a připomíná rozpolcenou historii tohoto polozapomenutého koutu Krkonoš. Klíče k muzeu si vyzvednete v Informačním centru Veselý výlet v Horním Maršově. V bezprostředním okolí Horních Albeřic se nachází pět starých, dnes již opuštěných vápencových lomů. Od počátku 19. století zde probíhala intenzivní těžba krystalických vápenců. Lomy jsou nejen součástí historie Horních

Albeřic, ale jsou pozoruhodné i po přírodovědné stránce. Právě ve zdejších podzemí totiž nacházíme to, čemu odborníci říkají krkonošský kras. Členové společnosti Speleo Albeřice se přes 40 let zabývají výzkumem všech albeřických jeskyní (Albeřická, Krakonošova a Celní jeskyně) a přinášejí zajímavá svědectví o pradávce i nedávné historii tohoto koutu Krkonoš. Jeskyně ale nejsou přístupné veřejnosti – z pěti dochovaných lomů, které mají statut přísně chráněných území, můžete nahlédnout pouze do tří. Dva jsou přímo u Celní cesty, třetí Bischofův lom najdete nedaleko muzea Vápenka. Většinu návštěvníků tento lom překvapí svým hlubokým skalním portálem, na jehož konci je vylámaná mohutná vstupní komora. Ta bývá zjara zatopená a právě z ní vede vstup do známé Albeřické jeskyně. Prostory čtyř dosud známých pater této jeskyně mají délku

nejméně 250 m (nejdelší jeskyně na území KRNP) a jsou cenným dokladem unikátní krasové výzdoby, která je na území Krkonoš vzácná, a významným zimovištěm netopýrů (až osmi druhů, zejména netopýra velkého, vodního a vrápence malého). Pozoruhodné není jen alberské podzemí, ale také zdejší louky. Na lokalitách nad tímto lomem se vyskytuje mikropopulace velice vzácného hořečku mnohotvarého českého a Hrochovu louku naproti Vápence každé jaro zaplaví tisíce rozkvetlých šafránů bělokvetých.

Konečná, vystoupat!

Naše putování po Krkonoších lze zakončit v nejvyšše položené obci České republiky – na Malé Úpě. Tato rozptýlená horská obec v povodí Malé Úpy s administrativním centrem na Pomezních Boudách patří pro svou malebnost k dobře dochovaným ukázkám krkonošské architektury. Na jejím katastru nad Jelením dolem leží Šimovy Chalupy, zřejmě nejodlehlejší osada Krkonoš, kam se v zimě dá dostat jen velmi obtížně a není tam elektřina. Nepřístupnost místa zabránila přestavbám zdejších krkonošských chalup, proto si

zachovaly typický architektonický ráz odrážející zdejší velmi tvrdé podnebí. Každý detail v konstrukci má svůj funkční význam. Enkláva je chráněnou vesnickou zónou. Na Pomezních Boudách navštivte informační centrum. Kromě užitečných rad a tipů na výlet si budete moci prohlédnout i zdejší expozice z éry dřevařství a budního hospodářství. Zde jsou také vystaveny pozůstatky největší letecké tragédie v Krkonoších z konce druhé světové války v roce 1945. Německé transportní letadlo Junkers JU-52 převážející raněné vojáky se dostalo do sněhové bouře nad Krkonošemi a narazilo čelně do svahu Obřího hřebene. Z trosk se podařilo vyprostit šesti zraněným vojákům, které letadlo převáželo. Vydali se na cestu k Růžové hoře. Dva z vojáků podlehl svým zraněním. Po havárii se na Sněžku vypravila skupina záchranářů, kterým se však ve vánici nepodařilo letadlo objevit. Členové posádky byli později nalezeni mrtví. Trosky letadla se staly především v prvních poválečných letech atrakcí pro turisty a jsou jí doposud právě v informačním centru na Pomezních Boudách.

► Šimovy chalupy si díky nepřístupnosti a odlehlosti zachovaly ráz původního osídlení Krkonoš. Roztroušené chalupy na pasekách jsou vesnickou památkovou zónou.

▼ Infocentrum na Pomezních Boudách.

V Malé Úpě stojí malebný kostelík sv. Petra a Pavla, který zde nechal postavit budoucí císař Josef II. po své návštěvě obce v roce 1799, při níž ho doprovázel známý generál Laudon. V té době šlo o nejvyšše položený kostel v Čechách (975 m n. m.). Tento barokní kostel je srdcem půvabné horské obce a než ho místní budaři postavili, museli za bohoslužbami docházet až do kostela v Horním Maršově.

◄ Barokní kostel sv. Petra a Pavla v Malé Úpě byl s nadmořskou výškou téměř tisíc metrů v době svého vzniku na konci 18. století nejvyšše položeným kostelem v naší zemi. Až později se výše „vytáhly“ kostely v šumavské Kvildě a na Božím Daru.

Krkonoše celoročně

Bývaly doby, kdy se do Krkonoš jezdilo jen na Vánoce a na Silvestra, na lyžovačku v únoru, a pak během letních prázdnin. Tato doba je dávno pryč. Stále více návštěvníků si uvědomuje, že Krkonoše mají co nabídnout po celý rok. Ten, kdo chce zažít hory v poklidu, bez davů a front na turistických chodnicích, přijíždí pozdě na jaře nebo začátkem léta. Protože to je ten čas, kdy všechno pučí, raší, kvete. Znalci si Krkonoše užívají na podzim během babího léta, kdy se svahy hor zabarví do tisíců odstínů žluté, hnědé a červené. Opravdoví turističtí labužníci pak Krkonoše objevují za typické podzimní inverze, která zpravidla přichází pozdě na podzim. Tehdy se kraj zahálí mraky, ale u nás na horách vládne slunce.

Přijďte si tedy i vy objevit své neznámé Krkonoše. Vyrazit můžete kdykoliv. ■

▼ Prosklená fasáda do země zapuštěného přednáškového sálu Krkonošského centra environmentálního vzdělávání, nazývaného **Krtek**. V roce 2016 se objekt dostal mezi osm finalistů České ceny za architekturu spolu s takovými projekty jako rekonstrukce vily Tugendhat nebo Dolní oblast Vítkovice.

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento projekt je spolufinancován
Státním fondem životního prostředí ČR
na základě rozhodnutí ministra životního prostředí.
www.mzp.cz www.sfzp.cz

NÁŠ TIP

KDE BYDLÍ KRAKONOŠ

Zejména rodiče by si neměli nechat ujít zastavení na Spáleném Mlýně. Tato část obce Malá Úpa se nachází v centrální části Krakonošova údolí mezi Pěnkavčím vrchem, Kraví horou a Dlouhým hřebenem. Leží v hlubokém údolí říčky Malé Úpy na soutoku s Jelením potokem. Původně tu stával Mohornův mlýn, ve kterém se při svých cestách roku 1779 ubytoval Josef II. Později tento mlýn vyhořel a od té doby se tomuto místu říká Spálený Mlýn. Ve východním svahu u penzionu Krakonoš upoutá pozornost socha tohoto bájněho ochránce hor a vedle ní tzv. Čertův mlýn, což je model mlýna s pohyblivými pohádkovými postavami poháněnými vodou. Dětem a také mnohým dospělým tento pohádkový mechanismus dělá radost již od 60. let minulého století.

Extra příloha Neznámé Krkonoše v tomto čísle Mojí země byla připravena ve spolupráci s Krkonoše – svazek měst a obcí, destinační společnost pro turistickou oblast Krkonoše., autoři Radek Drahný, Klára Hančová, Jan Štursa, Alena Jahodová, Zdeněk Fišera. Fotografie: archiv Krkonoše – svazek měst a obcí. Další informace na krkonose.eu, [f](https://www.facebook.com/Krkonoše) Krkonoše.eu a [i](https://www.instagram.com/krkonoseeu) krkonoseeu.

**PŘÍŠTÍ
ČÍSLO**

najdete na stáncích
od **3. 10.**

Inverze nad svatým Petrem
– pohled od Výrovky.